

ЖАНОЛОГІЯ

УДК 82-311.6

Валерій Боренко

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЖАНРОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ РОМАНУ-ЕПОПЕЇ

Висвітлюються окремі аспекти походження термінологічного „роман-епопея”, з’ясовується її змістове наповнення, а також окреслюються основні особливості роману-епопеї як концепції художнього твору у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві. Автор також вирізняє вужче, спеціальне значення поняття „епопея”, яке вказує на особливу жанрову природу певної групи літературних творів і позначає самостійний епічний жанр, що логічно продовжує ланцюжок „оповідання – повість – роман” і характеризується своїми особливими естетичними принципами організації художнього матеріалу, що відрізняють його від роману.

Ключові слова: жанр, термін, роман, епопея.

Термінологічна „роман-епопея” з’явилась у професійному лексиконі літературознавців відносно недавно. Вона була введена у широкий науковий обіг завдяки появі монографії українського науковця О.В. Чичеріна „Возникновение романа-эпопеи”, яка вийшла друком ще у 50-х роках минулого століття і стала активно використовуватися для позначення жанрової природи таких знакових творів світової літератури, як „Війна і мир” Л. Толстого, „Тихий Дон” М. Шолохова, „Розгром” Е. Золя, „Жан Крістоф” Р. Ролана, „Сага про Форсайтів” Дж. Голсуорсі. При цьому, однак, упродовж тривалого часу літературознавці, використовуючи поняття „роман-епопея” у своїй професійній діяльності, не наважувалися означити його як *самостійний жанр*, що логічно продовжує ланцюжок „оповідання – повість – роман – роман-епопея” [15, с. 6].

Тому у цій статті ми поставили за мету висвітлити окремі аспекти „історії” цієї термінологічної, з’ясувати її змістове наповнення, а також окреслити основні особливості роману-епопеї як концепції художнього твору – так, як на сьогоднішній день вона усталася у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві.

Дослідники однак не в тому, що роман-епопея на сьогодні є *наймолодшим* жанром, – його історія нараховує лише трохи більше ста років. Як специфічне жанрове утворення він „стверджується із розвитком реалізму” [11, с. 20] у другій половині XIX – XX ст. Безпосередньою „точкою відліку” в еволюції цього жанру і його класичним зразком вважається роман Л. Толстого „Війна і мир”, над яким письменник працював з 1863 до 1869 рр. Надалі практично кожний видатний епічний твір, що з’являвся в Росії чи за її межами, порівнювався з цим шедевром. Відтак, із романом Л. Толстого „Війна і мир” сталося те, що, за спостереженнями В. Жирмунського, не раз траплялося у світовій

літературі: індивідуальні ознаки видатного твору стали *ознаками жанровими*, хоча в часі появи „Війни и миру” не було знайдено терміна чи поняття, які б найточніше відображали його жанрову природу. Тут доречно згадати слова самого Л. Толстого, який, створивши цей свій роман, усе ж не наважувався дати його точне жанрове визначення: „Це не роман, ще менше поема, ще менше історична хроніка <...>. „Війна і мир” є тим, що хотів і міг виразити автор у *тій формі*, в якій воно виразилося” [14, с. 115].

Відповідний термін – лише у 50-х роках ХХ ст. – запропонував, як уже зазначалось, О.В. Чичерін. Фактично, саме його праці започаткували „науково обґрунтовану” розмову про сутність роману-епопеї [13, с. 4]. Пізніше, у 60-70-х роках минулого століття погляди щодо правомірності запропонованого О.В. Чичеріним терміна „роман-епопея” і творів, які вкладаються у цей художній канон, висловлювали у своїх жанрологічних студіях Ю. Андреев, П. Бекедін, І. Кузьмічов, В. Піскунов, А. Хватов, Л. Якименко та багато інших літературознавців. У процесі розгортання цієї полеміки було висловлено низку слухних думок, стосовно особливостей „епопеї Нового часу”: епопея – це твір, що розповідає про життя народу в переломні моменти історії (Л. Якименко) і пов’язаний з проблемами переустрою світу (В. Соколенко); історія народу в романі-епопеї пов’язується з життям окремої (“приватної”) людини, а сім’я в процесі змалювання зміни поколінь набуває соціального й історичного змісту (О. Чичерін); приватне життя людини як жанротворчий чинник роману-епопеї, завдяки якому – на відміну від таких епопей минулого, як „Іліада” чи „Пісня про Роланда”, – історична подія виникає як „результат події людей”, осмислює у своїй монографії „Советский роман-эпопея” (М., 1976) В. Піскунов.

Попри інтенсивність цієї літературної полеміки, термін „роман-епопея” впродовж ще довго часу не міг знайти належного місця в підручниках та довідкових виданнях із теорії літератури та словниках літературознавчих термінів, які аж до початку 2000-х років не включали окремих статей, присвячених роману-епопеї. Ми не знайшли їх у таких поширених і популярних в радянському і пострадянському (у т.ч. й українському) інтелектуально-науковому просторі словниках, як, наприклад, „Словнику літературознавчих термінів” В.М. Лесина та О.С. Пулинця (К., 1971), в “Кратком словаре литературоведческих терминов” С.В. Тураєва (М., 1978) та інших подібних виданнях. У кращому випадку ця термінологема „невідомо звідки”, як іронічно зауважував, коментуючи ситуацію О.В. Чичерін у другому виданні своєї монографії „Возникновение романа-эпопеи” (М., 1975), зринає у словникових статтях під заголовком „Епопея”. У згаданому словнику В. Лесина та О. Пулинця як романи-епопеї ідентифікуються „Війна і мир” Л. Толстого, „Життя Кліма Самгіна” М. Горького, „Тихий Дон” М. Шолохова; у статті „Епопея” (автор В. Кожин), уміщеній у словнику Л. Тімофєєва та С. Тураєва, йдеться про „перехід від давньої героїчної епопеї до роману-епопеї, властивого для Нового часу” [8, с. 474]. Це твердження зберігається і у статті „Епопея” того самого

автора, вміщеній у більш сучасній „Литературной энциклопедии терминов и понятий” (М., 2003) поряд із твердженням про те, що термін „роман-епопея” „іноді застосовують” відносно епопеї Нового часу [6, ствп. 1236]. Подібна ситуація спостерігається і у вузівських підручниках з теорії літератури та вступу до літературознавства, у т.ч. й тих, що вийшли друком у пострадянській Україні, – „Вступі до літературознавства” О. Ткаченка (К., 1998), „Теорії літератури” О. Галича, В. Назарця, Є. Васильєва (К., 2001).

Чи не вперше окрему статтю, присвячену роману-епопеї, зустрічаємо у колективній праці чернівецьких науковців – „Лексиконі загального і порівняльного літературознавства” (Чернівці, 2001, автор статті – Б. Іванюк).

Оскільки сама назва-термін „роман-епопея” засвідчує, що цей епічний жанр „структурує в собі ознаки роману та епопеї” [5, с. 495], для обґрунтування доречності й правомірності віднайденого О.В. Чичеріним терміна, з’ясування його змістових домінант та концептуальної наповненості торкнемося основних аспектів етимології цієї термінологіми.

Враховуючи хронологію літературно-історичного розвитку й послідовність зародження жанрів, почнемо з епопеї. Етимологія цього терміна практично в усіх названих джерелах виводиться з грецького „*epos*” – „слово, оповідь” та „*poieo*” – „створю”. При цьому в більшості джерел про епопею сказано у буквальному розумінні два слова, а саме, що вона є найбільшим і наймонументальнішим жанром епічної літератури. У „Теорії літератури” за редакцією О. Галича міститься трохи ширша дефініція епопеї – як „значного за обсягом монументального твору епічного змісту, в якому широко і всебічно відтворено епохальний перелом у житті цілого народу, <...> відображено події, що мають вирішальне значення для багатьох поколінь” [2, с. 261]. Практично усі словники і посібники розмежовують давню і сучасну епопею (або епопею Нового/Новітнього часу).

Давні епопеї найчастіше містять оповідь про якусь героїчну подію, що викликала загальнонародний інтерес і мала національно-історичне значення. З огляду на цю змістову домінанту давні епопеї нерідко номінують як „героїчний епос”, хоча вже і давньогрецька „Одісея”, і середньовічна „Пісня про Сіда” містили потужний соціально-побутовий компонент, питомий для роману. Давня епопея, як зазначив В. Кожин, виростає на ґрунті „міфологічного світосприйняття і створює фантастико-гіперболічні образи всеперемагаючих героїв, які ніби наділені міццю і умінням усього народу” [8, ствп. 1237]. У цих епопеях подано „монументальну й всебічну картину світу, в якій знайшлося місце космічним силам природи і особливостям місцевого пейзажу, битвам, що вирішують долі цілих народів, і подробицям повсякденного побуту” [8, ствп. 1237].

Давні епопеї виникали з фольклору „як відображення духу та поглядів широких народних мас на найважливіші історичні події минулого, як колективна пам’ять народу, втілена в монументальній

естетичній формі” [2, с. 261]. Як було зауважено дослідниками, майже у всіх народів вони з’являються на одному і тому ж етапі їхнього розвитку – у *період формування державності та становлення національної самосвідомості*. Разом із завершенням цієї епохи давня епопея вироджується, оскільки вона була „художньою необхідною дото, поки зберігались суспільні відносини, що породили її, допоки жила і визначала людське сприйняття світу міфологічна свідомість” [8, ствп. 1237]. У період, коли становлення держав і зрілих форм цивілізації (це стосується і античної, і середньовічної цивілізацій) уже відбулося, давня епопея як спосіб вираження колективної свідомості втратила своє значення.

Однак для наступних поколінь давня епопея була і залишається одним із найвагоміших надбань літератури минулого, що викликає намагання не лише відродити її в сучасних формах мистецтва (про що свідчать, зокрема, сучасні кіноепопеї-блокбастери „Троя” та „Одісея”), але й наполегливі спроби теоретичного узагальнення її формально-змістових характеристик, які (спроби) розпочинаються ще в епоху західноєвропейського класицизму (XVII ст.). Оминаючи всі „поетики” класицистичної доби, зазначимо, що у Новий час чи не найбільш чітко ознаки жанрової своєрідності епопеї окреслив російський літературознавець ХХ ст. М. Бахтін. Узагальнюючи здобутки своїх попередників, він писав: „<...> Епопея як *окремий жанр* характеризується трьома конститутивними рисами: 1) предметом епопеї виступає національне епічне минуле <...>; 2) джерелом епопеї слугує національне сказання (а не особистий досвід і обумовлений ним вільний вимисел); 3) епічний світ віддалений від сучасності <...> абсолютною епічною дистанцією. <...> Світ епопеї – національне героїчне минуле. <...> Віднесеність зображуваного світу в минуле, належність його до минулого – <...> формальна ознака епопеї як жанру” [1, с. 401].

Однак у Нові часи поняття „епопея” набуває дещо інших смислових конотацій. По-перше, воно виходить за межі суто літературного вжитку і набуває *загального* значення як „*тривала й складна історія чогось, що містить низку визначних подій*” [12, с. 1561]. Отже, в культурній свідомості Нових часів епопея асоціюється передусім із тривалістю зображуваних подій і явищ, їх тяглістю у часі, їх значущістю – для держави, народу чи окремої людини. У літературі ХІХ – ХХ ст. ці прикмети якнайточніше відповідають жанровим ознакам роману як твору з „розгалуженістю фабульних ліній сюжету, детальним розкриттям життєвих доль багатьох героїв упродовж *тривалого часу*, іноді всього життя” [8, ствп. 889]. Відтак у Нові часи, як зауважують літературознавці та критики, саме роман ніби „перебирає” на себе функції давніх епопей із властивим їм принципом змалювання героя „у зв’язках, відношеннях і стосунках із великою кількістю людей, подій і явищ, навколо якого (героя. – В.Б.) неодмінно мала поставати *вся тогочасна епоха*” [2, с. 381]. Тому поняття епопеї починає екстраполюватися на жанр роману. Так, зокрема, ще В.Г. Белінський у своїй статті „Разделение поэзии на роды и виды” називав роман „епопеєю нашого часу”. Гегель писав, що „роман –

це „сучасна буржуазна *епопея*”, в якій знову (тобто після давньої епопеї. – В.Б.) виступає багатство і розмаїття інтересів, станів, характерів, життєвих обставин, широке тло *цілісного світу*” [3, III, с. 474]. Здатність роману до художнього освоєння „*цілісної* сутності суспільного світу” [8, ствп. 890], що споріднює його з давніми епопеями, відзначав і В. Кожинів. Саме завдяки цьому “роман, – як висновував дослідник, – зміг стати справжнім *епосом* Нового часу і у найбільш монументальних своїх проявах ніби відродив жанр *епопеї*” [там само].

Вислідом такого роду історико-літературних паралелей поняття „сучасна епопея” чи „епопея Нового/Новітнього часу” з’являється у цілій низці вузівських посібників, словників та енциклопедій. Однак воно не набуває термінологічної чіткості й залишається доволі розмитим. Так, В. Кожинів у статті „Епопея”, що увійшла до різних довідкових видань, в одному з пасажів зараховує до категорії епопеї і „Людську комедію” О. де Бальзак, і „Мертві душі” М.В. Гоголя, і „Ярмарок Суєти” В. Теккерея, і „цикл творів” (визначення В. Кожинова) „Ругон-Маккари” Е. Золя, і „Війну і мир” та „Анну Кареніну” Л.М. Толстого, „Братів Карамазових” Ф.М. Достоевського. У іншому пасажі до цього переліку науковець додає „Життя Кліма Самгіна” М. Горького, „Тихий Дон” М. Шолохова, трилогію про Сноупсів В. Фолкнера, „Родину Тібо” Р. Мартен дю Гара. Таким чином, в один ряд поставлено твори, „структурно зовсім *різноманітні*: цикли сюжетно самостійних романів, <...> романів сімейного типу і *власне романи-епопеї*” [15, с. 6], як слушно зауважив О. Чичерін, коментуючи статтю В. Кожинова „Епопея” у „Словнику літературознавчих термінів” за редакцією Л.І. Тімофєєва та С.В. Тураєва (М., 1974). Щоправда, В. Кожинів намагався все ж диференціювати поняття „роман” і „роман-епопея”, коли зазначав, що головною рисою сучасної *епопеї* („Людська комедія”, „Війна і мир”, „Брати Карамазови”, „Життя Кліма Самгіна”) є те, що „сучасна епопея втілює у собі *долі народів, сам історичний процес* і це ставить її в один ряд з величними епопеями минулого і водночас *відділяє від романів у власному розумінні слова*, напр. романів Г. Флобера, І.С. Тургенєва, Т. Гарді” [8, ствп. 1236]. Знову змішуючи у цьому твердженні приклади роману („Брати Карамазови”), циклу романів („Людська комедія”) та власне роману-епопеї („Війна і мир”, „Життя Кліма Самгіна”), учений тут (як і загалом у статті) так і не наважився вжити термін „роман-епопея” хоча б стосовно одного конкретного твору й обходиться, як бачимо, лише поняттям „давня” та „сучасна” епопея. Немає термінологічної чіткості й у його твердженні про те, що „до епопеї Нового часу <...> іноді застосовують термін „роман-епопея” [8, ствп. 1236]. Непереконливим є і визначення С.В. Тураєва у „Короткому словнику літературознавчих термінів” (М., 1978): „Особливо монументальний за широтою зображуваних подій, кількістю дійових осіб роман називають епопеєю” [10, с. 213-214].

Стосовно цієї термінологічної невизначеності і плутанини дозволимо собі кілька зауваг.

По-перше, навряд чи правомірно виводити жанрові особливості роману-епопеї як „епопеї Нового часу”, відштовхуючись лише від давніх

епопей. Набагато прийнятнішою нам видається думка О.В. Чичеріна, який стверджував, що і „Війна і мир”, і „Родина Тібо”, і „Життя Кліма Самгіна”, і „Тихий Дон” *„вийшли з роману, який розрісся внутрішньо і зовнішньо”* [15, с. 6]. Суголосні і надзвичайно плідні ідеї щодо романної природи епопеї Нових часів, особливостей романного мислення при дослідженні історії – порівняно з гомерівським епосом чи історичним романом, як він вирізнявся у класиці жанру – романах В. Скотта, – висловив і М. Бахтін, який головну умову переходу з епічного світу в романний вбачав у необхідності зображення історичної події на *одному ціннісно-часовому рівні* з самим собою і своїми сучасниками, а відтак і на основі особистого досвіду і вимислу, як це й зробив у „Війні і мирі” Л. Толстой, поєднавши „мысль семейную” і „мысль народную”.

По-друге, очевидно, слід вести мову про епопею у більш широкому, загальному розумінні, коли це визначення можна прикласти до будь-якого твору, позначеного широтою й масштабністю зображуваних подій, а також „енциклопедичністю”, де (приватне) життя головного героя (героїв) показано на широкому тлі суспільного життя епохи, поданому на певному його „тематичному” зрізі. Тоді дійсно, як твердив В. Кожинов, у категорію епопей потрапляють і *поема* М.В. Гоголя „Мертві душі”, в якій письменник (за його власним твердженням) мав намір „показати з одного боку (життя поміщиків і селян. – В.Б.) *усю Русь*”; і „Ярмарок пихи” Теккерея з його *всеосяжною* „вертикаллю” англійських снобів; і „Червоне і Чорне” Стендаля з трагічною епопеєю життя Жульєна Сореля на тлі суспільного дійсності Франції доби Реставрації, а також Байронів роман у віршах „Дон Жуан” та деякі інші твори.

Поряд із цим слід, на наш погляд, вирізняти *більш вузьке*, спеціальне значення поняття „епопея”, яке, увійшовши як один із концептів до термінологіє-словосполуки „роман-епопея”, вказує на *особливу* жанрову природу певної групи літературних творів, в якому широка й всеосяжна картина життя народу поєднується з постійною („романною”) увагою до прози буття. Відтак термін „роман-епопея” позначає не просто „певний різновид літературного роману” [11, с. 20], як вважають деякі літературознавці, а *самостійний* епічний жанр, що логічно продовжує ланцюжок „оповідання – повість – роман” і характеризується своїми особливими естетичними принципами організації художнього матеріалу, що відрізняють його від власне роману, а саме: „переплетенням суспільних, історичних, родинних, психологічних і побутових стосунків” [9, с. 83].

Одну з перших спроб чіткої жанрологічної ідентифікації роману-епопеї як твору специфічного художнього формату знаходимо в 7-му томі „Истории всемирной литературы” (М., 1991) у розділі „Л.Н. Толстой”, де його автор Т.Л. Мотильова, узагальнюючи надбання й суперечності радянського літературознавства, в якому вкоренилось визначення „Війни і миру” як „роману-епопеї”, подає характеристику питомих ознак цього жанру. Дозволимо собі навести цю розлогу цитату: „Специфіка роману-епопеї визначається, зрозуміло, не кількісними параметрами, не чисельністю персонажів чи просторовою й часовою

протяжністю, а перш за все *змістом* і *структурою*. Основу епічної дії утворюють події *загальнонаціонального* чи *глобального* значення – особисті долі персонажів розгортаються *всередині* широкого потоку народного життя. Тут ставляться докорінні проблеми життя народу і людини, і виникає нова якість історизму: люди розкриваються як суб'єкти історії, <...> вони включені в те національне <...> ціле, яке й визначає розв'язання історичних конфліктів” [4, т. 7, с. 136]. Як характерну ознаку роману-епопеї Т.Л. Мотильова виокремлює й „необхідність поглибленого психологічного аналізу” як „пружин дії” у творі такого типу [там само] і насамкінець, ніби підводячи ризику в суперечках щодо витоків цього самобутнього жанру, робить висновок про те, що „тяжючи до широти й народності старовинного епосу, роман-епопея спирається на багату культуру реалістичного роману Нового часу” [там само].

Аналогічні риси, властиві жанровій природі роману-епопеї, заакцентовує у своїх студіях романних епопей української літератури („Хіба ревуть воли, як ясла повні” тощо) сучасна вітчизняна дослідниця Н. Бернадська, а також російській науковець В.М. Переверзін, який вивчає проблеми великої епічної форми в класичній і сучасній російській літературі.

Істотним надбанням в царині дослідження новітніх модифікацій роману-епопеї стала дисертація Т.В. Клеофастової (К., 2002), присвячена епохальному роману О. Солженіцина „Червоне Колесо”, в якому на достовірному історичному матеріалі змальовано широку панораму життя Росії періоду першої світової війни та революцій. Докладно аналізуючи запеклу полеміку, що свого часу точилася навколо „Війни і миру”, як – майже через століття – і навколо „Червоного Колеса” О. Солженіцина, авторка визначає жанрово-тематичну специфіку цього твору як *історико-дослідницький роман-епопея*. Справедливо стверджуючи, що на сучасному етапі все розмаїття і складність проблем перебудови світу в його подальшому розвитку навряд чи може втілитися у формі, вперше відлитій у „Війни і миру”, попри всю нестаріючу досконалість цього твору, в романі О. Солженіцина, за висновком Т. Клеофастової, все ж наявні всі ознаки епопей, які на сьогоднішній день визнаються дослідниками як такі: а) епопея – це твір, що розповідає про життя народу в переломні моменти історії; б) в епопеї приватне життя особистості якнайтісніше пов'язане з історією нації; в) мета епопей – показати долю цілого народу, відтворити його минуле й сьогоднішнє, зазирнути в майбутнє; г) для епопей характерне народно-героїчне начало; д) епопея – твір, в якому історичні катаклізми постають як наслідок цілеспрямованих дій певної частини соціуму; е) епопей властиве відтворення епічної моделі світу.

Підсумовуючи викладені вище спостереження науковців, зазначимо, що на сьогоднішній день термін „роман-епопея” утвердився в терміносистемі не лише українського, але й загалом східнослов'янського літературознавства як засіб жанрової ідентифікації найбільшої з існуючих епічних форм, у художній тканині якої переплавлено й синтезовано масштабність, монументалізм, народно-героїчне начало класичних епопей та самосвідомість і самоаналіз героя у повсякденній течії його

життя. З огляду на „молодість” роману-епопеї як самостійного жанрового утвору, інтенсивність соціально-історичних процесів і змін у Нові й особливо Новітні часи, появу більш сучасних естетичних стратегій, роман-епопея зазнає істотного оновлення, що створює добрий ґрунт для нових поколінь дослідників.

1. *Бахтин М.М.* Литературно-критические статьи. – М.: Просвещение, 1995. – 365 с.
2. *Галич О., Назарець В., Васильєв Є.* Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
3. *Гегель Г.Е.Ф.* Эстетика: в 4 т. – М.: Наука, 1976.
4. История всемирной литературы: в 9 т. – М.: Наука, 1991. – Т.7. – 832 с.
5. *Іванюк Б.* Роман-епопея // Лексикон загального і порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – С. 495-496.
6. *Клеофастова Т.В.* „Красное Колесо” А.И. Солженицына в контексте развития русской литературы XX века: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.02 / Т.В. Клеофастова; НАН України. Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2002. — 34 с.
7. Краткий словарь литературоведческих терминов / Ред.-сост. *С.В. Тураев.* М.: Просвещение, 1978. – 224 с.
8. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Гл. ред. и сост. *А.Н. Николюкин.* – М.: НПК „Интелвак”, 2003. – 1600 стлб.
9. *Плахотишина В.Т.* Мастерство Л.Н.Толстого-романиста. – Днепропетровск: Днепропетровское книжн. изд-во, 1960. – 330 с.
10. Словарь литературоведческих терминов / Сост. *Л.И. Тимофеев, С.В. Тураев.* – М.: Просвещение, 1974. – 678 с.
11. *Смертин В.С.* Короткий словник літературознавчих термінів. – Тернопіль: Амбер, 1997. – 79 с.
12. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. *А.М. Прохоров.* – М.: Сов. энцикл., 1987 – 1610 с.
13. *Соболенко В.* Жанр романа-эпопеи. – М.: Худож. литер., 1986. – 205 с.
14. *Толстой Л.Н.* О литературе. – М.: Просвещение, 1955. – 584 с.
15. *Чичерин А.В.* Возникновение романа-эпопеи. Изд. второе. – М.: Сов. писатель, 1975. – 376 с.

Summary

The article highlights some aspects of terminological origin of the term “novel-epopee”, defines its sense as well as outlines the main peculiarities of novel-epopee as a concept of fiction in the foreign and Ukrainian. Nowadays the term “novel-epopee” is characteristic both in the Ukrainian and eastern Slavonic term system of literary criticism. Novel-epopee as a means of genre identification of the biggest among existing epic forms displaying large scale, heroic origin of the classic epopees and self consciousness and self-analysis of a protagonist in his every day life. Being rather “young” independent genre, novel-epopee is constantly developing influenced by social and historical processes and changes, appearing of more modern esthetic strategies.

Key words: genre, term, novel, epopee.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2008